

Seksuelle overgreb på mindreårige

- en mangesidet reaktion på denne udfordring

Åbningstale af kardinal William Levada, præfekt for Troslærekongregationen, holdt på det pavelige Gregoriana universitet den 6. februar 2012 i forbindelse med symposiet ”Mod helbredelse og fornyelse”¹ om Den katolske Kirkes svar på overgrebskrisen i Kirken.

Tekst: Kardinal Wiliam Levada²

”Mod helbredelse og fornyelse” er titlen på dette symposium for katolske biskopper og ordensledere om seksuelle overgreb på mindreårige. For Kirkens ledere, som dette symposium henvender sig til, er spørgsmålet både delikat og presserende. For bare to år siden udtalte pave Benedikt XVI i direkte og indgående vendinger, i forbindelse med betragtningerne om ’Præstens År’ i sin årlige julehilsen til Den romerske Kurie, om præster, der ”fordrejede Ordinationens sakramente til dets modsætning, og under dække af det hellige sårede mennesker alvorligt i deres barndom og påførte dem skade for resten af livet”. Jeg har valgt at indlede mine bemærkninger i aften med denne sætning, fordi jeg finder det vigtigt, at vi ikke glemmer Alvoren af disse forbrydelser, når vi her beskæftiger os med de forskellige aspekter af Kirkens svar på problemet.

Til at starte med vil jeg gerne takke det pavelige Gregoriana universitet for dette initiativ. Selv de af os, som har beskæftiget sig med dette emne gennem årtier, må erkende, at vi stadig har meget at lære, og at vi har brug for at hjælpe hinanden med at finde frem til de bedste måder at hjælpe ofrene på, at beskytte børnene og uddanne nutidens og morgendagens præster til at være opmærksomme på denne svøbe og på at fjerne det fra præstedømmet. Jeg håber, at symposiet vil yde et vigtigt bidrag til at nå disse mål. Jeg takker især Francois-Xavier Dumortier, SJ, rektor for universitetet, fr. Hans Zollner, SJ og hans medarbejdere for at have organiseret disse dage.

Som det fremgår af programmet for symposiet er titlen på min præsentation ”Seksuelle overgreb på mindreårige. En mangesidet reaktion på denne udfordring”. Af grunde, som jeg vil komme ind på, har jeg valgt at begynde med at komme med nogle bemærkninger til det ’cirkulære’ fra Troslærekongregationen, som sidste år blev sendt til samtlige bispekonferencer i hele verden for at hjælpe

¹ Se <http://thr.unigre.it/vescovi2012/en-gb/home.aspx>

² Oversat og redigeret af Niels Messerschmidt

dem med at udvikle retningslinjer til behandling af sager om seksuelle overgreb på mindreårige begået af gejstlige. For at sætte cirkulæret ind i en sammenhæng vil jeg henvise til det vigtige *motu proprio Sacramentorum sanctitatis tutela*³, som salige Johannes Paul II bekendtgjorde den 30. april 2001. Dette pavelige dokument præciserer og opdaterer listen over kanoniske forbrydelser, der traditionelt er blevet behandlet af Troslærekongregationen (klassiske eksempler er forbrydelser imod troen, fx kætteri, frafald og skisma; men også alvorlige forbrydelser, eller *graviora delicta*, mod sakramenterne, fx at vanhellige Eukaristien eller bryde skriftespejlet). Disse omfatter også forbrydelser i relation til forsyndelsen mod det 6. bud under skriftemålet [kanon 1387, red.]. Pave Johannes Paul medtog også eksplicit under alvorlige forbrydelser seksuelle overgreb på mindreårige begået af gejstlige. *Motu proprio*'et krævede således, at alle sager om seksuelle overgreb på mindreårige begået af gejstlige skulle rapporteres til Kongregationen, så de kirkelige myndigheder under dens vejledning og koordinering kunne komme med en passende reaktion.

Under kyndig ledelse af den daværende præfekt, kardinal Ratzinger, var Pavestolen i stand til at sikre en koordineret reaktion på det voksende antal rapporter om denne form for seksuelle overgreb, og effektivt håndtere de kanoniske spørgsmål, som knytter sig til dem, herunder mulighed for at omstøde beslutninger truffet af biskopper og ordensledere. Da mediestormen omkring de seksuelle overgreb begyndte i slutningen af 2001 og 2002, hvilket fik de amerikanske biskopper til at vedtage deres '*Charter til beskyttelse af børn og unge voksne*⁴', var en komité af biskopper i stand til at udvikle de grundlæggende normer, som efter at have modtaget Pavestolens godkendelse er blevet til bindende, supplerende retningslinjer for de amerikanske biskopper. De har været os til stor hjælp ved at give retningslinjer for behandlingen af de mange historiske sager, som er kommet op til overfladen efter mediernes omtale. Jeg vil gerne udtrykke min personlige taknemmelighed til pave Benedikt, der som daværende præfekt i høj grad var medvirkende til at indføre disse nye normer til gavn for Kirken, og for hans støtte i forbindelse med godkendelse af de grundlæggende normer [Essential Norms, red.] for USA. Men paven har i de forløbne år måttet lide den tort at blive angrebet i medierne, hvor han i stedet burde have nydt alles taknemmelighed, både indenfor og udenfor Kirken.

Under den massive mediedækning af overgrebssagerne i Den katolske Kirke oplevede Troslærekongregationen, under ledelse af kardinal Joseph Ratzinger, en drastisk stigning i antallet af indberettede tilfælde, især – men ikke kun – fra USA; med disse indberetninger opdagede Kongregationen de mange og komplekse problemstillinger, der knytter sig til de kriminelle seksuelle overgreb på mindreårige begået af gejstlige. De mere end 4.000 tilfælde, der de seneste ti år er blevet indberettet til Kongregationen, afslører på den ene side manglen ved kun at have et kanonisk svar på denne tragedie, og på den anden side nødvendigheden af at have en virkelig mangesidet respons. Mens Troslærekongregationens primære ansvar er at anvende retfærdige normer i vurderingen af skyldige præster, har den tilegnet sig en udvidet opfattelse af hvordan man bedst kan afhjælpe ofrenes lidelser; hvordan man fremmer beskyttelsesprogrammer for børn og unge; at opfordre biskopperne til at sikre, at menighederne uddannes til ansvarlighed overfor deres unge; at samarbejde med de andre kuriekontorer og bispekonferencerne for at sikre en korrekt uddannelse af nutidens og fremtidens præster i de forskellige aspekter i relation til spørgsmålet om seksuelle overgreb på mindreårige.

Ni år efter indførelsen af *Sacramentorum sanctitatis tutela*, og i lyset af Troslærekongregationens erfaring med de tusindvis af sager fra forskellige dele af verden, præsenterede den for Den hellige Fader en række ændringer til den lovgivning, der blev vedtaget i 2001. Mens de vigtigste linjer i *Sacramentorum sanctitatis tutela* fortsat er gældende, er visse indholdsmæssige og proceduremæs-

³ Se <http://www.bishop-accountability.org/resources/resource-files/churchdocs/SacramentorumAndNormaeEnglish.htm>

⁴ Se <http://www.usccb.org/issues-and-action/child-and-youth-protection/upload/Charter-for-the-Protection-of-Children-and-Young-People-revised-2011.pdf>

sige normer blevet modificeret for at gøre loven bedre i stand til at håndtere de kompleksiteter, som overgrebsager frembød. Pave Benedikt XVI godkendte og beordrede offentliggørelsen af de reviderede normer den 21. maj 2010.

Nogle af de vigtigste tilføjelser til den tidligere lovgivning omfatter konsolideringen af den praksis, som tidligere havde modtaget paverne Johannes Pauls og Benedikts anerkendelse og godkendelse, nemlig muligheden for at fravige fra disse forbrydelsers præsription (undertiden benævnt som forældelsesfristen); muligheden for at dispensere fra en juridisk undersøgelse til fordel for en udenretslig (administrativ) proces i de tilfælde, hvor de faktiske omstændigheder syntes klare; muligheden for i yderst alvorlige tilfælde for at forelægge sagen direkte til Den hellige Fader med henblik på ophævelse af vedkommendes gejstlige status; muligheden for at skride til handling ved besiddelse og/eller distribution af børnepornografi (mht. mindreårige på 14 år); samt andre forhold vedrørende krænkelse mod Eukaristien og Bodens sakramente, såvel som forseelser mod Ordinationens sakramente.

På baggrund af erfaringerne de sidste ti år foreslog Kongregationen desuden, at tiden nu var inde til at sikre at kirkelige myndigheder over hele verden var forberedte på at reagere på en hensigtsmæssig måde på krisen med de seksuelle overgreb på mindreårige. Mange bispekonferencer havde allerede udviklet retningslinjer, visse endda normer, for at tilbyde en ensartet løsning på dette komplekse problem i deres nationale territorier. Som eksempel kan jeg nævne Canada og USA i Nordamerika, Brasilien i Sydamerika, Storbritannien og Irland, Tyskland, Belgien og Frankrig i Europa, Sydafrika, Australien og New Zealand på den sydlige halvkugle. Men i mange tilfælde kom en sådan reaktion først i kølvandet på afsløringen af præsters skandaløse opførsel i de offentlige medier. Det vil fremadrettet være hensigtsmæssigt, hvis bispekonferencerne over hele verden reagerer mere proaktivt. Hvordan burde det ske?

For at hjælpe Den universelle Kirke med at tilegne sig passende foranstaltninger med henblik på at få bred tilgang til problemet med præsters eller kirkelige medarbejders seksuelle overgreb på mindreårige, udstedte Troslærekongregationen *Cirkulæret til hjælp for bispekonferencerne med at udarbejde retningslinjer til behandling af sager om seksuelle overgreb af mindreårige begået af præster*⁵. I cirkulæret, dateret den 3. maj 2011, opfordres alle bispekonferencer til at adressere de forskellige aspekter af problemet: de må lægge behørig vægt på den kanoniske disciplin for de gejstlige, der er skyldige i disse forbrydelser; de må have standarder til at vurdere præsters og kirkelige medarbejders egnethed; de må føre tilsyn med uddannelsesprogrammer for familier og menigheder, som har til hensigt at beskytte børn og unge mod seksuelle overgreb i fremtiden; og de skal være hyrder og fædre for dem i deres flok, som har været udsat for seksuelle overgreb og som henvender sig til dem for at få lindring eller hjælp.

Cirkulæret er opdelt i tre dele: første del kommer med nogle **generelle overvejelser**; anden del er **en sammenfatning af gældende kanoniske lovgivning**; tredje del er **en række anvisninger til biskopperne**. Hver del af cirkulæret kommer med forslag til områder, der bør overvejes for at hjælpe bispekonferencer med at opnå ensartede retningslinjer for biskopperne og ordensforesatte i de respektive konferencers territorier. Som svar på sager om seksuelle overgreb begået af præster og for at kunne tage de nødvendige skridt til at fjerne disse overgreb i Kirken og i samfundet. Kirkeretten er tydelig omkring det ansvar, som påhviler bispekonferencernes biskopper og dem, der nyder samme territoriale eller personale jurisdiktion, samt lederne af ordenskongregationerne for deres medlemmer i spørgsmålet om beskyldninger om seksuelle overgreb på mindreårige begået af gejstlige. Bispekonferencernes rolle er dobbelt: De skal tilbyde konferencens biskopper bistand i udøvel-

⁵ Se http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20110503_abuso-minori_en.html

sen af dette ansvar og de skal koordinere en effektiv og ensartet indsats i lyset af krisen omkring seksuelle overgreb på mindreårige, der kan anerkendes som sådan af de troende kristne, af samfundets medlemmer generelt og de civile myndigheder, der har ansvaret for at beskytte den offentlige velfærd i henhold til den gældende lov.

Jeg vil gerne understrege dette punkt tydeligt. Cirkulæret til bispekonferencerne medfører ikke en overdragelse af biskoppers eller ordensforesattes myndighed eller ansvar til Troslærekongregationen. Samtidig anser Kongregationen det som biskoppers og ordensforesattes pligt at deltage i udviklingen af disse retningslinjer, og at de overholdes til gavn for Kirken, når de først er godkendt af Troslærekongregationen. Ingen biskop eller ordensforesat må se sig undtaget dette samarbejde.

Jeg er klar over, at andre talere på dette symposium vil tage fat i de vigtige kanoniske aspekter af Kirkeretten, og især *motu proprio Sacramentorum sanctitatis tutela*. Jeg ønsker derfor at koncentrere mig om første del af cirkulæret om *de generelle overvejelser*, fordi jeg mener at det er i denne del, at vi bedst ser et omrids af Kirkens ”mangesidede svar” for at imødegå seksuelle overgreb på mindreårige begået af gejstlige.

Ofrene for seksuelle overgreb

Den første generelle overvejelse i cirkulæret henviser til ofrene for seksuelle overgreb. For mange, hvis ikke for de fleste ofre, er det første behov at blive hørt, at vide at Kirken lytter til deres overgrebshistorier, at Kirken forstår alvoren af deres lidelser, at Kirken ønsker at følge dem på deres ofte lange vej mod helbredelse, og at Kirken har påtaget sig eller er villig til at tage effektive skridt for at sikre, at andre børn beskyttes mod sådanne overgreb. I sin tale til de amerikanske biskopper (den 16. april 2008) i Washington DC, mindede pave Benedikt XVI dem om: ”Det er jeres Gudgivent ansvar som præster at lindre de sår, som skyldes et tillidsbrud, at fremme helbredelse, at fremme forsoning, og med kærlig omsorg at nå ud til dem, der er så alvorligt krænkede”.

Den hellige Fader har selv personligt givet eksempler på betydningen af at lytte til ofrene under hans mange pastorale besøg i Storbritannien, Malta, Tyskland, Australien og i USA. Jeg synes ikke man kan overvurdere betydningen af disse eksempler for os biskopper og præster, nemlig at man er til rådighed for ofrene i dette vigtige øjeblik i deres helbredelse og forsoning. Det var trods alt i hænderne på en ordineret repræsentant for Kirken, at de har lidt dette overgreb. Det er derfor ikke underligt, at de fortæller os hvor vigtigt det er for dem, at Kirken gennem sine ordinerede medarbejdere igen hører på dem, anerkender deres lidelser og hjælper dem til at se Kristi sande medfølelse og kærligheds ansigt.

Lad os atter lytte til ordene fra vor Hyrde, pave Benedikt, i hans *hyrdebrev til katolikkerne i Irland*⁶, hvor han taler til ofre for seksuelle overgreb: ”I har lidt forfærdeligt og jeg er oprigtigt ked af det. Jeg ved at intet kan ophæve det onde, I har måttet udholde. Jeres tillid er blevet svigtet og jeres værdighed er blevet krænket”. Den dybe sympati, som er udtrykt i disse ord, skal tilskynde alle biskoppers og præsters hjerter, således at vi – som Kristus, Vor gode Hyrde – opsøger de sårede og forsikre dem om, at vi er begyndt at erkende dybden af det svigt, de har været udsat for. Sammen med viljen til at lytte til ofrenes tale om en smerte, der skyldes seksuelle overgreb, følger desuden en forpligtelse til at tilbyde dem den fornødne åndelige og psykologiske hjælp.

Beskyttelse af mindreårige

Den anden generelle overvejelse, som behandles i cirkulæret, kaldes ”beskyttelse af mindreårige”. I nogle lande har de lokale kirkelige myndigheder allerede udviklet programmer i et forsøg på at ska-

⁶ Se http://www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/letters/2010/documents/hf_ben-xvi_let_20100319_church-ireland_en.html

be 'sikre miljøer' for mindreårige. Disse bestræbelser omfatter screening og uddannelse af dem, der udøver pastoralt arbejde i Kirken, i skoler og i sogne, og som er beskæftiget med opsøgende arbejde blandt unge og med rekreative programmer, om især at tilbyde uddannelse, så de kan genkende tegn på overgreb. Det er naturligvis håbet, at disse uddannelsesprogrammer for præster og lægfolk ved at øge bevidsthed om problemet, kan forebygge fremtidige tilfælde af overgreb. Mange af de programmer, der er blevet lanceret i Kirken for at skabe 'sikre miljøer' for børn, er blevet rost 'som modeller i indsatsen for at eliminere tilfælde af seksuelle overgreb på mindreårige i samfundet i dag'.

Et mere delikat, men ikke mindre vigtigt område og genstand for opsøgende pastoralt arbejde, er uddannelse af forældre og børn omkring seksuelle overgreb i samfundet generelt. Her vil de forskellige kulturelle forskelle være af særlig betydning. De bispekonferencer, der er begyndt at undersøge behovet for sådanne bevidstgørelsesprogrammer, kan blive hjulpet af erfaringerne fra dem, som allerede er i gang med et sådan opsøgende arbejde. I takt med, at Troslærekongregationen evaluerer svarene på cirkulæret omkring dette område, er det mit håb, at vi kan bruge Vatikanets kommunikationsnetværk til at tilvejebringe et 'videncenter' med information om sådanne programmer for at kunne hjælpe Kirken i de egne af verden, som ikke råder over de samme ressourcer.

Uddannelsen af fremtidige præster og ordensfolk

Vi anerkender alle vigtigheden af at give præster og ordensfolk en ordentlig uddannelse. Dette er den tredje generelle overvejelse, som behandles i cirkulæret. I 2002 erklærede salige Johannes Paul II, ”at der ikke i præstedømmet og ordenslivet er plads til dem, der vil skade de unge” (*tale til de amerikanske kardinaler* [n.3], den 23. april 2002). Denne ligefremme tale minder biskopperne og de ordensforesatte om behovet for at øve endnu større kontrol med at godkende kandidater til præstedømmet og ordenslivet, og at sørge for uddannelsesprogrammer, der sikrer den fornødne grundlæggende menneskelige dannelse, herunder en passende undervisning i den menneskelige seksualitet. Jeg vil her citere et par linjer fra cirkulæret om dette punkt: ”De anvisninger, som gives i den apostolske formaning *Pastores Dabo Vobis* såvel som anvisningerne fra de kompetente kontorer under Den hellige Stol, understreger den stadig større betydning i at sikre en ordentlig vurdering af kald ligesom kandidaterne får en sund menneskelig og åndelig uddannelse. Kandidaterne må især uddannes til at påskønne kyskhed og cølibatet, og præstens ansvar som åndelig fader”.

Cirkulæret fremhæver også det vigtige behov om at være årvågen, når det beder om at man er særligt opmærksom ”på den nødvendige udveksling af oplysninger om kandidaterne til præstedømmet eller ordenslivet, som overføres fra et seminarium til et andet, mellem forskellige bispedømmer eller mellem et ordenssamfund og et bispedømme”. Jeg kan tilføje, at udvekslingen af disse oplysninger er markant stigende internationalt set, og at det kalder på klarere retningslinjer fra bispekonferencerne og ordenssamfund, som skal overholdes nøje af hensyn af alle til gavn for hele Kirken.

Understøttelse af præster

Den fjerde generelle overvejelse, der er indeholdt i cirkulæret, relaterer sig direkte til de gejstlige. Biskoppen har altid ”en pligt til at behandle alle sine præster som en fader og en broder”. Som et udtryk for hans faderlige og broderlige omsorg for sine præster, bør biskoppen tilbyde programmer til efteruddannelse af præster, især i deres første år som præster. Biskoppen skal også drage omsorg for præsternes bønsliv, opmuntre dem til at støtte hinanden som brødre og arbejde sammen i omsorg for hinanden, og at kalder dem til stadig større hellighed og at tjene Kristi hjort med endnu større iver.

Ud over at tilbyde sine præster efteruddannelse og åndelig støtte, har biskoppen ansvaret for at yde dem en passende materiel støtte, også de præster, som er anklaget eller er blevet dømt for seksuelle

overgreb i henhold til bestemmelserne i kanonisk ret. Mens en biskop kan begrænse en anklaget præsts virke, omstændighederne taget i betragtning, også under den indledende forundersøgelse (jf. CIC kan 1722; SST art.19⁷), har han som en fader og en broder også ansvaret for at beskytte sine præsters gode rygte, og han bør gøre alt for at rehabilitere en præsts omdømme, når denne er blevet uretmæssigt anklaget.

Samarbejdet med de civile myndigheder

Den sidste generelle overvejelse, der behandles i *cirkulæret*, er samarbejde med de civile myndigheder. På dette område, der så afgjort ikke er mindre vigtigt end nogle af de andre elementer, skal Kirkens samarbejde med de civile myndigheder om disse tilfælde og den skal erkende den grundlæggende sandhed, at seksuelle overgreb på mindreårige ikke kun er en forbrydelse i kanonisk ret, men er også en forbrydelse, som overtræder straffeloven i de fleste civile lovgivninger. Da de civile love varierer fra land til land ligesom samspillet mellem Kirkens embedsmænd og myndighederne i de pågældende lande, vil måden hvorpå samarbejdet foregår naturligvis også variere. Men principet vedbliver at være det samme. Kirken har pligt til at samarbejde med den civile lovgivnings krav om indberetning af sådanne forbrydelser til de relevante myndigheder. Et sådant samarbejde omfatter naturligvis også beskyldninger om seksuelle overgreb begået af ordensfolk eller lægfolk, der er ansat eller arbejder frivilligt i Kirkens institutioner og med dets programmer. I denne henseende må Kirkens embedsmænd aldrig gå på kompromis med skriftemålets hemmelighed, som forbliver ukrænkeligt.

Ud over disse generelle overvejelser giver *cirkulæret* en sammenfatning af de kanoniske normer, som skal anvendes i tilfælde af seksuelle overgreb af mindreårige samt forslag til procedurer, som skal følges, baseret på Troslærekongregationens erfaringer med håndteringen af sådanne sager gennem de sidste ti år. Disse dele af *cirkulæret* kunne kaldes for en ”juridisk” facet af Kirkens ”mangesidede svar” på den udfordring, som gejstliges seksuelle overgreb på mindreårige udgør.

Rejsen ”*Mod helbredelse og fornyelse*” er én hele Kirken må foretage sammen, og altid overbevist om Guds kraft til at ”læge dem, hvis hjerter er knust, og forbinde deres sår” (jf. Sl 147,3). Vor Helige Fader, pave Benedikt XVI, bad under sit møde i Malta med ofre for seksuelle overgreb ikke kun for ofrenes helbredelse og forsoning, men også for at det ville føre dem og hele kirken ”til et fornyet håb”.

Jeg håber, at mine bemærkninger her i aften kan være et lille bidrag til dette fornyede håb for så vidt som det henleder opmærksomheden på de konkrete skridt, der bliver taget af en Kirke, der kaldes ”katolsk” – universel – i forsøget på at løse de forskellige aspekter af den udfordring, som præsters seksuelle overgreb på mindreårige har rejst. Det fortjener at blive gentaget, at overgrebsmændene kun udgør et lille mindretal af de ellers trofaste, engagerede præster. Men ikke desto mindre har denne lille minoritet forvoldt stor skade for ofrene og for Kirkens mission om at bringe Kristi kærlighed til verden i dag.

Personligt er jeg overbevist om at de igangværende tiltag, repræsenteret ved *motu proprio SST* og Kongregationens cirkulære, sammen med de utallige lokale initiativer som svar på udfordringen med præsters seksuelle overgreb på mindreårige, vil hjælpe os til fortsat at reagere på mange frugtbare måder for at hele fortidens sår, og at forny vort engagement i en fremtid fuld af håb, som vor nådige Gud har lovet os. Tak for initiativet til dette symposium ”*Mod helbredelse og fornyelse*”:

⁷ 2010, revideret udgave

måtte det være en model for fremtidige undersøgelser, som kan hjælpe os alle med at konfrontere, hvad vi bør gøre som Kirke. Måtte det også være en kilde til viden og håb for dem, som søger at fjerne svøben seksuelle overgreb på mindreårige fra samfundet generelt.

Oversættelse: Niels Messerschmidt